

Zuidwestelijke Delta

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Water
t.a.v. mevrouw J.C. Huizinga – Heringa
Postbus 20901
2500 EX DEN-HAAG

In afschrift aan:
De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
t.a.v. mevrouw G. Verburg
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Betreft: Zoetwatervoorziening
Zuidwestelijke Delta

's-Gravenhage 29 mei 2009

Excellentie,

In uw brief van 10 maart 2009 (kenmerk VENW/DGW – 2009/120) heeft u de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta verzocht u te adviseren over een regionale zoetwatervoorziening in de Zuidwestelijke Delta. De Stuurgroep beschouwt dit als een vervolg op een eerder verzoek van uw voorgangers, mevrouw Schultz van Haegen en de heer Veerman uit 2003 (kenmerk DGW/IG 2003/1139) waarin de regio werd verzocht om zich te bezinnen op de zoetwatervoorziening.

Naar aanleiding van bovenvermelde brieven zijn in de Zuidwestelijke Delta zoetwaterverkenningen uitgevoerd in de gebieden die direct worden beïnvloed door het zout Volkerak-Zoommeer, namelijk Tholen, Sint Philipsland, West-Brabant, Zuid-Beveland en Zuid-Holland Zuid. In de regionale verkenningen hebben alle bestuurslagen en belanghebbende partijen een intensief en constructief proces van gezamenlijke feitenverzameling en analyse doorgemaakt (joint factfinding). De oplossingen voor de zoetwaterproblematiek die in de regionale zoetwaterverkenningen zijn opgesteld kunnen rekenen op een breed draagvlak. Er wordt op dit moment door betrokken en belanghebbende overheden en partijen gekeken naar de meest kosteneffectieve uitwerking van de oplossingen. De Stuurgroep heeft er vertrouwen in dat er gezamenlijk met het Rijk toegewerkt kan worden naar een bevredigend eindresultaat.

Deze brief met bijgevoegde notitie met daarin de resultaten van de zoetwaterverkenningen in de regio vormen samen het advies van de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta over een regionale zoetwatervoorziening in dit gebied. U beschikt daarmee over een geheel pakket van maatregelen dat de gevolgen van een toekomstig zout Volkerak-Zoommeer voor alle zoetwaterafhankelijke functies zo beperkt mogelijk houdt tegen aanvaardbare kosten en dat tevens voorsorteert op een duurzame zoetwatersituatie in de Zuidwestelijke Delta voor de lange termijn.

De Stuurgroep is van mening dat het advies een eerste stap is in de uitwerking van het Nationaal Waterplan en het Deltaprogramma en dat het advies past binnen de visie van de Stuurgroep op de Zuidwestelijke Delta. Het advies maakt het mogelijk om een begin te maken met het oplossen van de waterkwaliteitsproblemen in de Zuidwestelijke Delta. Het biedt kansen voor herstel van estuariene ecologische waarden en scheidt zo ruimte voor verdere ontwikkeling van economische potenties.

Noodzaak tot verbeteren waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer en een zoetwatervoorziening

De Stuurgroep is van mening dat dit advies een belangrijke basis vormt voor het nemen van een definitief besluit over het zout maken van het Volkerak-Zoommeer. Zoals de planstudie waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer uitwijst is het zout maken van het Volkerak-Zoommeer de enige oplossing om de blauwalgenproblematiek snel en duurzaam op te lossen. De uitkomst is politiek en bestuurlijk onderschreven. Een zout Volkerak-Zoommeer schept condities voor een vitale ontwikkeling van schelpdiergemeenschappen en opent daarmee economische perspectieven voor schelpdiervisserij. Voor een aantal gebiedsontwikkelingsopgaven is het opnieuw toelaten van zout water met beperkt getij een randvoorwaarde voor succes (wonen, recreatie en toerisme).

Indien het Volkerak-Zoommeer niet zout wordt:

- blijft de ernstige overlast door blauwalgplagen bestaan. Om aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water te voldoen zijn dan op korte termijn ingrijpende en kostbare brongerichte maatregelen nodig om de nutriëntenbelasting van het Volkerak-Zoommeer vergaand terug te brengen. Deze maatregelen zullen eveneens ingrijpend zijn voor betrokken partijen. In vergelijking met een keuze voor een zout Volkerak-Zoommeer blijft er een gerede kans bestaan dat deze maatregelen onvoldoende effectief zullen zijn voor een spoedige bestrijding van blauwalgplagen;
- wordt de zoetwatervoorziening van de land- en tuinbouw in West Brabant, Oost-Flakkee, Tholen, Sint Philipsland en Zuid-Beveland nog steeds gehinderd omdat gedurende het tweede deel van de zomer geen zoet water kan worden ingenomen vanwege blauwalgen.
- bovendien treedt verdere schade op aan de scheepvaart, recreatie en het woonklimaat en gaat de economische ontwikkeling van de regio verder achteruit.

De conclusie van de Stuurgroep is dat er ook bij een zoet blijvend Volkerak-Zoommeer maatregelen nodig zijn omdat water uit het Volkerak-Zoommeer door de blauwalgen in de zomer vaak niet gebruikt kan worden voor de zoetwatervoorziening van bijvoorbeeld de land- en tuinbouw. Niets doen is dus daarom geen optie. Met andere woorden de druk om de waterkwaliteit en de zoetwatervoorziening voor 2015 te verbeteren en daarin te investeren, blijft onverkort bestaan.

Aandachtspunten bij het advies over een regionale zoetwatervoorziening

Het advies biedt alternatieven voor de huidige beschikbaarheid van zoet water uit het Volkerak Zoommeer. Zoet water is van belang voor de hoogwaardige landbouw, de glastuinbouw, de industrie en voor drinkwatervoorziening in de Zuidwestelijke Delta. Vandaar dat goede alternatieven voor de zoetwatervoorziening moeten zijn gerealiseerd voordat zout water tot het Volkerak-Zoommeer kan worden toegelaten.

Ondanks het feit dat nog een aantal onderzoeken moeten worden afgerond vindt de Stuurgroep dat de inzichten en ideevorming over een duurzame zoetwatervoorziening voldoende ver gevorderd zijn om u te adviseren. De Stuurgroep verzoekt u dit advies op te nemen in het definitieve Nationaal Waterplan.

Het advies verbindt kortetermijnmaatregelen met duurzaamheid en klimaatbestendigheid op lange termijn omdat:

- I) het advies er op gericht is om de gevolgen van een zout Volkerak-Zoommeer voor alle zoetwaterafhankelijke functies zo beperkt mogelijk te houden tegen aanvaardbare kosten;
- II) het advies voorsorteert op een klimaatbestendige zoetwatersituatie in de gehele Zuidwestelijke Delta op de lange termijn, én
- III) het advies inzicht biedt in de aanvullende maatregelen en onderzoeken die nodig zijn om ook in extreem droge jaren de zoetwatervoorziening op peil te houden met een efficiënter gebruik van zoet water.

Op basis van bijgevoegde notitie inclusief de bijlagen stelt de Stuurgroep u het volgende voor:

1. Bevestig in het definitieve Nationaal Waterplan het kabinetsvoornemen om op het Volkerak-Zoommeer uiterlijk in 2015 zout water toe te laten uit de Oosterschelde onder de voorwaarde (ja, mits) dat:
 - een praktijkproef uitwijst in 2011 dat het lekverlies van zout water bij de Volkeraksluizen met de helft kan worden gereduceerd tot 60 kg/s;
 - een alternatieve zoetwatervoorziening voor alle deelgebieden vooraf is geregeld.Eind 2011 / begin 2012 kunt u vervolgens een definitief uitvoeringsbesluit nemen.
2. Maak voor de financiering onderscheid tussen korte termijn (tot 2015) en de langere termijn (na 2015/20) en betrek hierbij een analyse van gekoppelde belangen;
3. Stimuleer bij de uitvoering van een alternatieve zoetwatervoorziening, met in achtneming van de eigen verantwoordelijkheid van overheden, bedrijven en organisaties, oplossingsrichtingen die bijdragen aan een efficiënter en effectiever gebruik van zoet water als eerste stap op weg naar het vergroten van de mate van zelfvoorzienendheid;
4. Betrek de uitkomsten van de gevoerde brede zoetwaterdiscussies in de Zuidwestelijke Delta bij de herijking van de landelijke zoetwaterverdeling voor de komende 25-50 jaar.

Nadere toelichting:

Ad 1. Bevestiging kabinetsvoornemen zout maken Volkerak-Zoommeer:

- a. Partijen in de regio verwachten van u dit jaar een besluit over het toelaten van zout water uit de Oosterschelde in het Volkerak-Zoommeer. De maatschappelijke druk in de Zuidwestelijke Delta om de blauwalgen problematiek op te lossen is hoog. Dit bleek al in 2007 uit het aangeboden manifest van de brede regenboogcoalitie van maatschappelijke partijen. De maatschappelijke urgentie is opgepakt door de bestuurders verenigd in het Bestuurlijk Overleg Krammer-Volkerak die u eind 2008 unaniem adviseerden om het kabinetsvoornemen definitief te maken.
- b. Zoals u heeft aangegeven in uw reactie op het advies van het Bestuurlijk Overleg Krammer Volkerak (BOKV) deelt u het standpunt van het BOKV dat het zout maken van het Volkerak-Zoommeer met voldoende getijd de enige oplossing is om de blauwalgenproblematiek snel en duurzaam op te lossen. Het BOKV heeft u dit in november 2008 geadviseerd en onderstreept dat het besluit gekoppeld moet zijn aan een oplossing voor de zoetwaterproblematiek rondom het meer.
- c. De beoogde voorkeursmaatregel voor Zuid-Holland Zuid is het terugdringen van het zoutlek (tot 60 kg/s) uit het Volkerak over de Volkeraksluizen naar het Haringvliet en Hollandsch Diep. Cruciaal voor het door u te nemen definitieve uitvoeringsbesluit is het slagen van een proef om een combinatie van bestaande en innovatieve technieken voor het terugdringen van het zoutlek door de sluizen in praktijk grondig te testen en te evalueren. De Stuurgroep stelt voor deze praktijkproef zo snel mogelijk te starten. De praktijkproef vergt anderhalf jaar en kan in 2010/2011 worden uitgevoerd. De Stuurgroep stelt vast, dat vanwege de economische betekenis voor de zoetwatervoorziening van Zuid-Holland Zuid pas ná het succesvol afronden van de praktijkproef om het zoutlek terug te dringen een definitief uitvoeringsbesluit over het toelaten van zout water tot het Volkerak-Zoommeer mogelijk is. Dit biedt voldoende tijd voor het doorlopen van noodzakelijke procedures onder meer voor het maken van een inlaat van water uit het Hollandsch Diep naar de Roode Vaart in West-Brabant.
- d. In bijgevoegde notitie (inclusief bijlagen) is het pakket van maatregelen in beeld gebracht. Over dit pakket is met de regio inhoudelijke overeenstemming bereikt. Gezien uw verzoek van maart 2009 is de verwachting in de regio, dat u over kunt gaan tot een positief besluit en daarmee duidelijkheid schept over de aanpak en uitvoering van de voorgestelde oplossingsrichtingen.
- e. Vanwege de huidige slechte waterkwaliteit van het Volkerak-Zoommeer, juist in de periode waarin het gebruik van het water voor de landbouw het meest gewenst is, vragen we u om de oplossingsrichtingen voor de gebieden in West-Brabant, Tholen, Sint Philipsland en Zuid-Beveland (zie bijgevoegde notitie, inclusief bijlagen) als 'geen spijt' maatregelen te beschouwen.

- f. De Stuurgroep adviseert u de bestaande schaderegeling tijdelijk uit te breiden met een noodfonds. Zo'n noodfonds is als overbrugging bedoeld voor gebruikers en bedrijven die ondanks alle maatregelen toch aantoonbaar economische schade ondervinden van een zout Volkerak-Zoommeer.

Ad 2. Financiering:

- a. In bijgevoegde notitie zijn de kosten voor de korte en de langere termijn opgenomen. De totale kosten voor de mitigerende maatregelen op korte termijn voor de zoetwatervoorziening bij een zout Volkerak-Zoommeer worden geschat op een bedrag tussen 69-116 miljoen euro (exclusief 69 miljoen euro voor het toelaten van zout water uit de Oosterschelde in het Volkerak-Zoommeer). De bandbreedte in deze kostenschatting wordt veroorzaakt doordat benodigde maatregelen in West-Brabant en Zuid-Beveland nog nadere uitwerking behoeven. Daarnaast is ca. 5 mln nodig voor een innovatie/stimuleringsregeling (zie Ad 3d). Bovendien is op korte termijn een bedrag van ca. 5 miljoen euro voorbereidingskosten noodzakelijk voor het uitvoeren van een proef, verkenningen voor de lange termijn, nader onderzoek en ten behoeve van voorbereidingskosten voor de fysieke maatregelen.
- b. De Stuurgroep vindt het van groot belang dat eind 2009 / begin 2010 overeenstemming wordt bereikt over het tijdig beschikbaar stellen van financiële middelen voor de voorbereidingskosten.
- c. Het rijk is in principe verantwoordelijk voor het oplossen van problemen in het hoofdwatersysteem, maar vanuit meekoppelende belangen van het integraal waterbeheer en gebiedsontwikkeling zijn de regionale overheden bereid dit mede in ogenschouw te nemen
- d. Om een start te maken met het vergroten van het inzicht in de financiën stelt de Stuurgroep voor om het pakket van maatregelen voor de zoetwatervoorziening door een onafhankelijke externe te laten analyseren (inclusief de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse). Het doel hiervan is om aan te kunnen geven:
- welke verantwoordelijkheden partijen in deze hebben;
 - welke gekoppelde belangen er zijn;
 - zicht te krijgen op een mogelijke synergie met integrale gebiedsprojecten.
- Het rijks-, regionale en lokale belang in relatie tot de totale financiering kan dan beschreven worden. Over de precieze toedeling van kosten kunnen daarna met alle partijen afspraken worden gemaakt.

Ad 3. Efficiënt omgaan met zoet water:

- a. Een duurzaam gebruik van zoet water vraagt van de realisatie van het maatregelenpakket dat het op de korte en de langere termijn gericht is op zowel het wateraanvoerende spoor als het waterbesparende spoor (vergroten efficiëntie zoetwatergebruik). Zowel gebruikers, beheerders als beleidsmakers dienen zich vanuit hun eigen verantwoordelijkheid in te zetten om beide sporen te realiseren.
- b. Er wordt op dit moment in samenwerking met Kennis voor Klimaat een metastudie uitgevoerd waarin op basis van de huidige kennis voorstellen worden gedaan om efficiënter om te gaan met zoet water in de Zuidwestelijke Delta. De metastudie is daarmee een aanvulling op het waterbesparende spoor in bijgevoegde notitie en behoeft verdere concretisering in de verschillende geïdentificeerde oplossingsrichtingen waarbij inrichting van het regionale watersysteem aan de orde is.
- c. Het vergroten van zelfvoorzienendheid (het waterbesparende spoor) vereist behalve tijd ook inspanning om inzicht te verwerven en draagvlak te creëren.
- d. Naast een directe geldstroom om maatregelen uit te voeren kan er vooral in het waterbesparende spoor (inclusief zelfvoorzienendheid) gedacht worden aan instrumenten die stimulerend werken: zoals het faciliteren van onderzoek, het opdoen en uitdragen van kennis en het opzetten van pilots samen met sectoren.

Ad 4. Relatie gebiedsproces Zuidwestelijk Delta met landelijke herijking zoetwaterverdeling:

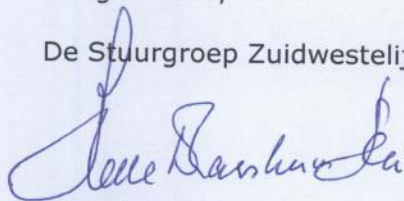
- a. In de Zuidwestelijke Delta heeft een intensief proces met overheden, (drinkwater)bedrijven en belangengroeperingen plaatsgevonden om de oplossingen voor een zoetwatervoorziening in beeld te krijgen. De Stuurgroep is zeer tevreden over de wijze waarop dit proces is gelopen en hoe dit tot resultaten heeft geleid. De Stuurgroep wil u daarom adviseren in relatie tot de nationale waterverdeling ook in andere gebieden in Nederland een vergelijkbaar proces te starten. Het vormt een eerste stap om, zoals in het ontwerp NWP is aangegeven, in 2011 functiefaciliteringskaarten te kunnen vaststellen.
- b. De Stuurgroep is tot de conclusie gekomen dat er in alle deelgebieden een structurele afhankelijkheid van zoet water bestaat. Dit betekent dat er behoefte is aan zoet water vanuit het hoofdwatersysteem. De voorgestelde maatregelen in West-Brabant, Tholen, Sint Philipsland en Zuid-Holland Zuid brengen die afhankelijkheid goed in beeld en onderstrepen het belang om deze uitkomst in te brengen in de landelijke discussie over de herijking van de zoetwaterverdeling. De herijking start in 2009 en dient in 2015 te zijn afgerond. De Stuurgroep roept u op om nadrukkelijk de waterbehoefte van de Zuidwestelijke Delta te betrekken bij de beschouwingen over een andere waterverdeling en dit ook bestuurlijk te verankeren. Het gaat om ca. 25 m³/s voor het terugdringen van de zoutlek over de Volkeraksluizen en ca. 30 m³/s voor de inlaat in de Roode Vaart ten behoeve van West Brabant, Tholen en St. Philipsland. Nader onderzoek, onder andere op basis van de uitkomsten van de metastudie (zie punt 3b hierboven) zal nog uitwijzen wat exact de waterbehoefte zal zijn en hoeverre deze waterbehoefte klimaatbestendig is.
- c. De maatregelen voor de Reigersbergsche Polder, Zuid-Beveland en Brabantse Wal hangen met elkaar samen maar zijn niet van invloed op de herijking van de nationale waterverdeling.
- d. Bijzondere aandacht hierbij heeft de zoetwateraanvoer naar Rijnmond. De Stuurgroep prijst zich gelukkig dat als gevolg van de zoetwaterverkenning Zuid-Holland Zuid er draagvlak is ontstaan voor een gezamenlijk onderzoek met het Havenbedrijf Rotterdam naar maatregelen in Rijnmond/de Nieuwe Maas die als doel hebben het optrekken van de zouttong te beperken. De Stuurgroep stelt daarom voor dit onderzoek zo spoedig mogelijk uit te voeren en de uitkomsten te betrekken bij de definitieve besluitvorming.

De Stuurgroep vertrouwt erop met het advies een goede bijdrage te leveren aan het nemen van een nader besluit over het Volkerak-Zoommeer in het kader van het definitief maken van het Nationaal Waterplan.

Om zicht te krijgen op de te nemen besluiten tot 2015 (het kritieke pad) en de daarbij horende activiteiten en actoren is de Stuurgroep gaarne bereid dit voor u uit te werken in een protocol. Dit kan dienen als basis voor een bestuursovereenkomst om de regionale zoetwatervoorziening in de Zuidwestelijke Delta te regelen. De Stuurgroep levert op deze manier graag een bijdrage aan het vervolgproces.

Hoogachtend,

De Stuurgroep Zuidwestelijke Delta, met daarin de rijkspartners als adviseur,

voor deze,
Mevrouw H.M.C. Dwarshuis-van de Beek,
Voorzitter Stuurgroep Zuidwestelijke Delta.